

„ფიშბოუნის“ გამოყენება გეოგრაფიის გაკვეთილზე

ავტორი: მაია ბლიაძე

ინფორმაციის გრაფიკული სტრუქტურირება მასწავლებელს საშუალებას აძლევს მოსწავლეებს თვალსაჩინოდ წარუდგინოს სასწავლო მასალა ცალკეული თემის მიხედვით და ამავე დროს შეამციროს ინფორმაციის მოცულობა მხოლოდ ძირითადი ცნებებისა და მათ შორის ლოგიკური კავშირების გადმოცემის გზით.

მოსწავლეების მიერ გრაფიკული ორგანიზატორების გამოყენებით ინფორმაციის დამუშავებისას მასწავლებელი იღებს, როგორ ესმით და აღიქვამენ მოსწავლეები ინფორმაციას.

სისტემატური და მიზანმიმართული მუშაობა სასწავლო ინფორმაციის გრაფიკული ორგანიზატორების სახით წარმოსადგენად უადვილებს მოსწავლეებს სწავლის პროცესს.

რა არის „ფიშბოუნი“?

მეთოდი „ფიშბოუნი“ სწორედ გრაფიკული ორგანიზატორის ერთ-ერთი ფორმაა. თვითონ სიტყვა თარგმანში „თევზის ფხას“ ან „თევზის ჩონჩხს“ ნიშნავს და მიმართულია მოსწავლეებში კრიტიკული აზროვნების განვითარებისაკენ თვალსაჩინოებრივ-შინაარსობრივი ფორმით. ამ მეთოდის არსი გასაანალიზებელ ობიექტსა და მასზე მოქმედ ფაქტორებს შორის მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების დადგენა და არგუმენტირებული არჩევის გაკეთებაა. მეთოდი ასევე ავითარებს ინფორმაციაზე მუშაობის, პრობლემის იდენტიფიცირებისა და გადაჭრის გზების ძიების უნარებს.

ფიშბოუნის საფუძველი თევზის ჩონჩხის ფორმის სქემატური დიაგრამაა. ბევრ ქვეყანაში ეს დიაგრამა ცნობილია იაპონელი პროფესორის იშიკავის (ისიკავის) სახელით, რომელიც მიზეზ-შედეგობრივი კავშირების სტრუქტურული ანალიზის მეთოდის ავტორია. ფიშბოუნის სქემა გრაფიკული გამოსახულებაა, რომლის საშუალებით შესაძლებელია თვალსაჩინოდ წარმოვადგინოთ და დავინახოთ ამა თუ იმ კონკრეტული მოვლენის, პრობლემის ანალიზის პროცესში მისი გამომწვევი მიზეზები და შესაბამისი შედეგები.

მეთოდის დადებითი მხარეები:

ფიზიოლოგიის სქემაზე მუშაობა შესაძლებელია როგორც ჯგუფებში, ისე წყვილებში ან მთელ კლასთან ერთად.

ის ავითარებს კრიტიკულ აზროვნებას;

ხდება მიზეზებსა და შედეგებს შორის არსებული კავშირების ვიზუალიზაცია;

შესაძლებელია ფაქტორების რანჟირება მათი მნიშვნელობის დონის მიხედვით.

სქემის დახმარებით შესაძლებელია განსახილველი ნებისმიერი რთული სიტუაციიდან გამოსავლის მოძებნა, ამასთან ყოველ ჯერზე ჩნდება ახალი იდეები.

როგორ შევადგინოთ ფიზიოლოგიის დიაგრამა?

მასწავლებელმა სქემა შეიძლება წინასწარ დახაზოს ფლიფჩარტზე ფერადი მარკერებით ან დაფაზე ფერადი ცარცის გამოყენებით. სქემა შეიძლება დაიხაზოს როგორც ჰორიზონტალურად, ისე ვერტიკალურად.

დაწყებით კლასებში უფრო მოსახერხებელია სქემას ჰორიზონტალური ფორმა ჰქონდეს, ხოლო მისი შევსების შემდეგ მოსწავლეებმა უნდა წარმოიდგინონ, რომ ეს ოქროს თევზია და სთხოვონ მას დახმარება სამომავლოდ პრობლემების გადაჭრაში.

სქემა 4 ძირითადი ნაწილისგან შედგება. ესენია თევზის თავი, კუდი, ზედა და ქვედა (ან მარჯვენა და მარცხენა) ფხები. დამაკავშირებელი რგოლია თევზის ხერხემალი. თავი – ესაა პრობლემა, კითხვა, თემა, რომლის ანალიზი, განხილვაა საჭირო.

ზედა (მარჯვენა) ფხებზე იწერება თემის ძირითადი ცნებები, მიზეზები, რამაც წარმოქმნა პრობლემა. ქვედა (მარცხენა) ფხებზე იწერება ფაქტები, რომლებიც ადასტურებენ ზედა ფხებზე დაწერილ მიზეზებს. თევზის კუდთან იწერება დაყენებული პრობლემის პასუხი, დასკვნა, განზოგადება.

სქემის შევსებისას მოსწავლეებმა უნდა მოახდინონ მიზეზების რანჟირებაც, ანუ უნდა დააღაგონ ისინი მნიშვნელობის მიხედვით: ყველაზე მნიშვნელოვანი მიზეზები იწერება თავთან ახლოს. ჩანაწერები უნდა იყოს მოკლე, ლაკონური და ასახავდეს მხოლოდ არსს.

როგორ გამოვიყენოთ სქემა?

ფიშბოუნის სქემა გაკვეთილზე შესაძლებელია გამოვიყენოთ როგორც ერთი აქტივობა ამა თუ იმ სიტუაციის, პრობლემის ანალიზისას, ან როგორც მთელი გაკვეთილის სტრატეგია. მეტად ეფექტიანია მისი გამოყენება ცოდნის სისტემატიზაციისა და განზოგადების დროს, როცა მასალა თემის ირგვლივ უკვე გავლილია და აუცილებელია მისი სისტემაში მოყვანა, თემის ნაწილებს შორის კავშირებისა და დამოკიდებულებების დადგენა.

მასწავლებელმა მოსწავლეებს უნდა გააცნოს პრობლემური შინაარსის ინფორმაცია ტექსტის, ვიდეოფილმის, რუკებისა და სხვა სახით.

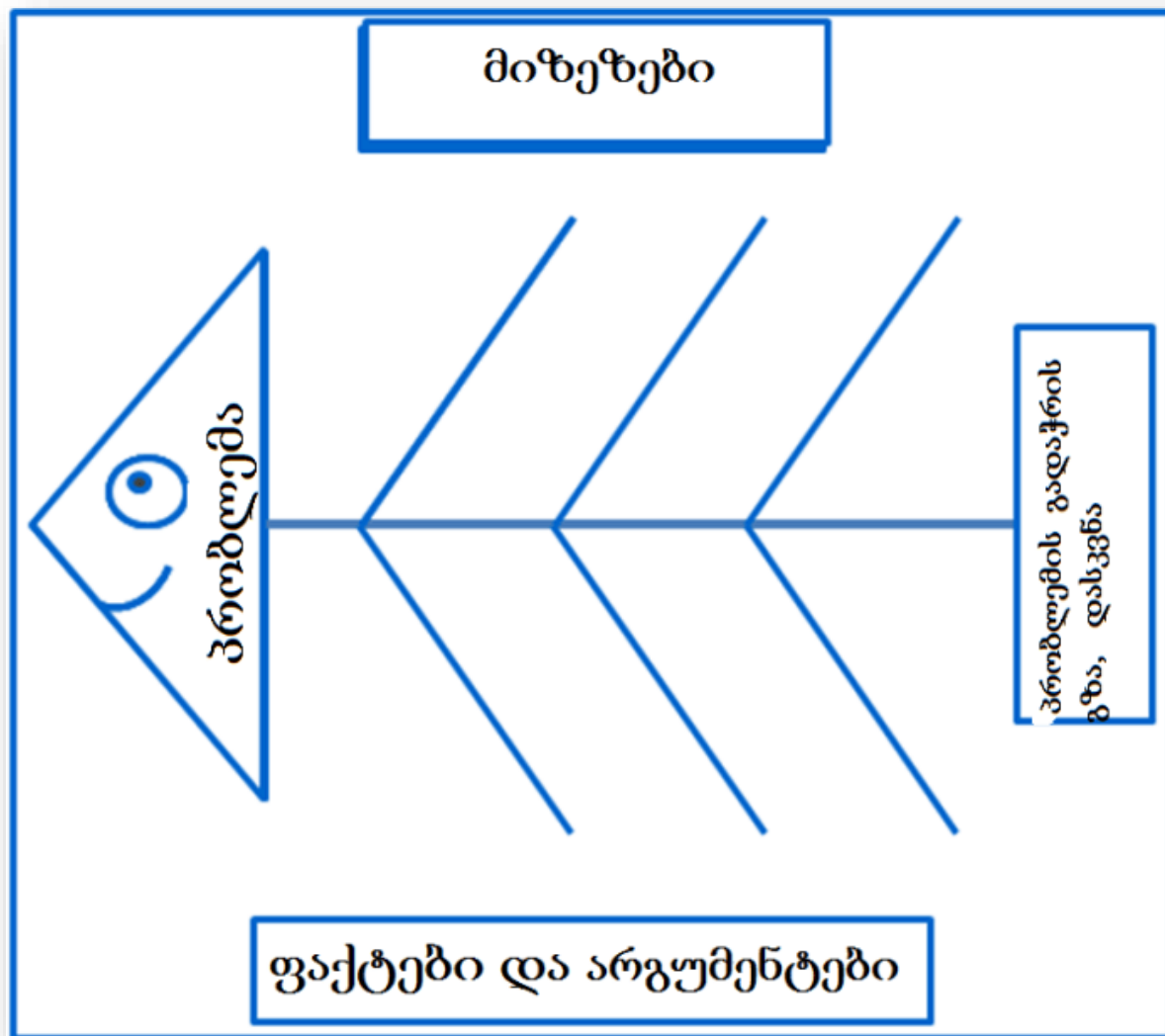
სქემაზე მუშაობა შესაძლებელია როგორც ინდივიდუალურად, ასევე წყვილებსა და ჯგუფებში. მეტად მნიშვნელოვანია სქემის პრეზენტაციის მომენტი. იგი უნდა ასახავდეს პრობლემის შინაარსს მისი გამომწვევი მიზეზებისა და მოსალოდნელი შედეგების ურთიერთკავშირით.

გამოყენების მაგალითი

გთავაზობთ გეოგრაფიის გაკვეთილზე „ფიშბოუნის“ გამოყენების ნიმუშს:

თემა: ტყის რესურსები

- წაიკითხეთ ტექსტი „ტყის რესურსები“ (<http://mastsavlebeli.ge/?p=18337>)
- უპასუხეთ კითხვას და შეავსეთ სქემა „ფიშბოუნის“. (იხ. სქემა)

- – რა მოჰყვება ტყეების მასიურ გაჩეხვას (ეკოლოგიური პრობლემა);
- რა მიზეზების გამო წარმოიქმნება ეს პრობლემა? (ამის მიზეზია ის, რომ ტყე მზის ენერგიის მძლავრი აკუმულატორია; გავლენას ახდენს კლიმატის ფორმირებაზე, ბუნებაში წყლის წრებრუნვასა და ატმოსფეროში აირგაცვლაზე; გამოყოფს ჟანგბადს, ასუფთავებს ჰაერს მტვრისაგან; აქვს წყალდაცვითი ფუნქცია; იძლევა მრავალი სახის ძვირფას პროდუქტსა და ნედლეულს; არის მრავალფეროვანი ფაუნის ადგილი; აქვს რეკრეაციული და ტურისტული მნიშვნელობა).

– რა ეკოლოგიური პრობლემები წარმოიქმნება ტყეების გაჩეხვის შედეგად? (ნიადაგის ეროზია, სტიქიური მოვლენების გააქტიურება, ცხოველების საბინადრო გარემოს განადგურება და სხვ.).

– მოიყვანეთ მაგალითები.

– რა ღონისძიებები ტარდება ამ პრობლემების გადასაჭრელად? (წითელი წიგნი, დაცული ტერიტორიების შექმნა, ტყის დაცვის კანონების შემოღება სამთავრობო დონეზე, ტყის დაცვითი საერთაშორისო ორგანიზაციების შექმნა და სხვ.).

მიღებული ინფორმაციის მიხედვით მოსწავლეები ავსებენ სქემას და წარმოადგენენ ინფორმაციას პრეზენტაციის სახით.